

Biografia Turinga

Andrew Hodges, *Enigma. Życie i śmierć Alana Turinga*, przekł. Wiktor Bartol, Prószyński i S-ka, Warszawa 2002, ss. 461.

Na początku 2002 roku nakładem Wydawnictwa Prószyński i S-ka ukazała się książka Andrew Hodgesa „Enigma. Życie i śmierć Alana Turinga”. Na 461 zapisanych drobną czcionką stronach opowiedziane są dzieje jednego z najoryginalniejszych naukowców XX wieku.

Nazwisko Turinga znane jest przede wszystkim dzięki *maszynie Turinga*. Niewielu adeptów informatyki, poznających to użyteczne w teorii obliczalności narzędzie, zdaje sobie sprawę, że jego idea i podstawy teorii powstały na długo przed skonstruowaniem prototypu nowoczesnego komputera i były jednym ze sposobów rozwiązania postawionego przez Hilberta problemu rozstrzygalności. Gdy komputery „stawiały pierwsze kroki”, na przełomie lat 40-tych i 50-tych, Turing podjął temat możliwości stworzenia sztucznej inteligencji. I nie były to spekulacje z zakresu fantastyki naukowej, ale głęboka analiza potencjalnych możliwości i ograniczeń maszyn cyfrowych, poparta konkretnymi wskazówkami, jak należałoby zaprojektować oprogramowanie „sztucznego mózgu”. Autor zaproponował również, nazwany później jego nazwiskiem, test pozwalający (przynajmniej według niektórych) na weryfikację, czy komputer „myśli”.

Pod koniec życia pomysłodawca i projektant komputerów zwrócił się ku biologii. Poszukując matematycznego modelu morfogenezy, znów o wiele lat wyprzedził swoje czasy a w szczególności badania procesów nieliniowych. Alan Matison Turing prowadził

także badania z zakresu teorii informacji, analizy matematycznej, logiki, podstaw matematyki, analizy numerycznej, fizyki i chemii.

O ich szczegółach, a także o fascynujących pracach nad łamaniem kodu niemieckiej Enigmy i innych maszyn szyfrujących w czasie II wojny światowej napisana przez Hodgesa biografia opowiada w sposób barwny a zarazem rzetelny. Liczne odwołania do literatury fachowej, skrupulatne cytaty zarówno z publikowanych jak i nieznanych prac Turinga, jego korespondencji, a także wspomnień jego współpracowników i przyjaciół mogą zadowolić wymagającego czytelnika, poszukującego wiarygodnych informacji historycznych i naukowych. Omówienie nieraz bardzo zaawansowanych prac bohatera biografii nie przysparza jednak trudności w lekturze, nawet bez specjalnego przygotowania matematycznego, gdyż opatrzone jest obszernym i napisanym przystępnym językiem komentarzem.

Równie obszernie jak kontekst naukowy prac Turinga przedstawione jest tło historyczne pierwszej połowy XX wieku poczynając od sytuacji politycznej Anglii po atmosferę ekskluzywnej szkoły prywatnej i analizę literacką oglądanej przez studenta Cambridge sztuki. Niestety jeden aspekt owego tła rozrósł się do rozmiarów drugiej płaszczyzny biografii. Niestety, gdyż uparte podkreślanie przez Hodgesa, jak bardzo źle i pokretnie traktowane były kwestie homoseksualizmu w ówczesnej Anglii, może sprowokować podejrzenie, czy aby fakt homoseksualnych skłonności genialnego matematyka nie został wykorzystany w ramach „ruchu wyzwolenia gejów”, którego zwolennikiem jest Hodges.

Na taki wniosek nie pozwala jednak, prócz wspomnianej skrupulatności w odnotowaniu szczegółów życia i prac Turinga, także niewątpliwa sympatia autora do swojego bohatera. (Czasem do tego stopnia wczuwa się on w jego sposób rozumowania i odczuwania, że można nie spostrzec, gdzie kończy się relacja poglądów bohatera, a zaczynają domniemania i racje autora.)

śmiało wytyczający nowe drogi myślenia a zarazem nieporadny w stosunkach towarzysko-społecznych naukowiec i jego świat

porównywany jest często do Alicji zagubionej po drugiej stronie lustra – książkę tę miło się czyta także ze względu na walory literackie. Na pochwałę zasługuje również spolszczenie dokonane przez Wiktora Bartola. Na jego rzetelność zwrócił uwagę także Hodges w specjalnym wstępie do polskiego wydania książki.

Przy okazji warto wspomnieć o innej pozycji autorstwa Andrew Hodgesa zatytułowanej po prostu „Turing”. Ukazała się ona w serii „Miniatury filozoficzne. Wielcy filozofowie” wydawnictwa Amber w 1997 r. (w angielskiej wersji powstała ona później niż „Enigma...”). Książeczka ta przedstawia skrótową biografię tytułowego bohatera. Koncentruje się przede wszystkim wokół tych dociekań Alana Turinga, które związane były z początkami informatyki. Teksty, w których sformułowane zostały idee *maszyny Turinga* i *testu Turinga* zostały w niej przedyskutowane w sposób bardziej wnikliwy niż we wcześniejszej obszernej biografii. I choć nie jest to z pewnością pełna analiza tych artykułów, można znaleźć kilka ciekawych spostrzeżeń. Napisana z równym polotem, stanowi przyjemną lekturę i ciekawe dopełnienie „Enigmy...”.

Maria Piesko